

Leiderschap

Saoedi-Arabië heeft op 22 juni geprobeerd de olieproducerende en -consumerende landen en de belangrijkste oliemaatschappijen bijeen te brengen om de situatie op de internationale oliemarkt bespreekbaar te maken. De agenda van de bijeenkomst was geïnspireerd door de steeds hogere olieprijs en de steeds fellere uitwisseling van verwijten aan elkaar. Zoals altijd in dit soort complexe situaties is iedereen schuldig en onschuldig tegelijk en wordt iedereen beperkt in zijn handelen door een scala aan tegenstrijdigheden.

China voelde de bui al hangen en verhoogde de prijzen van olieproducten met 18 procent, alvorens af te reizen naar Jeddah, zodat

de discussie niet te lang bleef hangen op de hoge vraagsubsidies van het land. Iran vreesde buitenspel gezet te worden en hield de Saoedische regering voor, dat niet unilateraal tot een productieverhoging kon worden besloten zonder daarover in OPEC-verband te besluiten.

Speculatie

In de Verenigde Staten werd begonnen met het onderzoeken in hoeverre er daadwerkelijk sprake is van speculatie, een claim die OPEC-vertegenwoordigers steeds met verve te berde brengen. Andere consumerende landen keken nog eens de procedures na voor het uitbreiden of upgraden van een raffinaderij, als een ander pijnpunt in de productmarkten, dat ongetwijfeld ter tafel zou komen. De EU-landen werden in de aanloop van de bijeenkomst in Jeddah op de

eigen bijeenkomst van de Europese Ministerraad weer geconfronteerd met het voorstel van de Franse president Sarkozy om de belastingdruk op olieproducten te 'harmoniseren', een voorstel dat door de collega's van financiën eerder al resoluut van tafel was geveegd. Saoedi-Arabië kon de voortgang in het vergroten van de productiecapaciteit als positief nieuws inbrengen en de bereidheid om 200.000 vaten per dag extra te gaan produceren deze zomer. Tegelijkertijd verloor de markt evenveel capaciteit in Nigeria, zodat de kortetermijnteller zondag 22 juni bleef steken op 'geen daling'. De conclusie van de zenuwachtige aanloop was dat er geen 'quick fixes' zijn, geen blik olie dat even opengetrokken kan worden, geen raffinaderij die uit de mottenballen gehaald kan worden en die vooral diesel gaat uitspuwen, of een economie die even met de vraag een flinke stap terug doet om de bedrijvigheid elders de ruimte te geven. Echter, een conclusie dat er geen 'quick fixes' zijn, als die in gezamenlijkheid is getrokken daar in Jeddah, is van groot belang om draagvlak te creëren onder de wereldleiders voor een oplossing op wat langere termijn.

Catch-22

Het probleem in de olieproducerende landen is dat zij bij de

huidige hoge olieprijs de inkomensdoelen zo ruim halen, dat een tweede probleem het weer in omloop brengen van de vergarde oliedollars wordt. In een internationale kapitaalmarkt, die al gehavend is door de kredietcrisis, is het van groot belang te weten hoe en wanneer deze dollars weer gaan circuleren. Het liefst zien consumerende landen de investeringen in productiecapaciteit in die landen snel stijgen, maar projectinflatie en onzekerheid over de langetermijnvraag doen de olielanden aarzelen. De risico's worden te hoog ingeschat voor een dergelijke stap, zonder een afzetgarantie van de belangrijkste consumerende landen die hoog inzetten op het vervangen van olie door biobrandstoffen. De producerende landen willen graag inzicht in het tempo van deze omschakeling.

Onzekerheid

Een andere onzekerheid is dat alle consumerende landen verwoede pogingen doen om juist minder afhankelijk te worden van Saoedi-Arabië, onderdeel van de woelige regio in het Midden-Oosten. Een laatste aarzeling om te investeren bestaat uit de balansen tussen wat goed is voor de eigen economie en wat goed is voor de wereldeconomie. De kosten en baten van het meer capaciteit ontwikkelen dan de eigen economie aan inkomsten en investeringen aankan en de langetermijndoelen van de regering, die neigen tot conserveren, zijn niet gelijk verdeeld. Waarom zou Saoedi-Arabië de productiecapaciteit zo vergroten dat er ruim voldoende onbenutte capaciteit is om de markt te kalmeren, de inkomsten als gevolg daarvan te zien dalen, zodat de accijnzen en

heffingen in consumerende landen omhoog kunnen om de introductie van nieuwe generaties biobrandstoffen te vergemakkelijken?

Klagen

De consumerende landen zijn ook niet gespeend van tegenstrijdigheden, ze klagen over de negatieve gevolgen voor de kapitaalmarkten en economische groei, maar tegelijkertijd zien ze de hoge olieprijs als ondersteuning van de transitieprogramma's, waardoor de zo verlangde vervanging van olie en energie-efficiëntie een extra impuls krijgt.

Huiswerk

Het is te hopen dat de wereldleiders in ieder geval begrip hebben gekregen voor elkaars tegenstrijdigheden en dat ze naar huis zijn gegaan om het eigen huiswerk te doen zodat ze, mocht de voorgenomen tweede bijeenkomst aan het eind van het jaar plaatsvinden, met voorstellen naar de onderhandelingsstafel komen waarin het begrip voor andermans belangen net zo zwaar weegt als de eigen belangen. Pas als het probleem zo op tafel komt, kan er begonnen worden aan een beter gemanagede onbalans in vraag en aanbod naar olie en de geldstromen die daaruit voortvloeien. De Saoedi-Arabiërs hebben hun nek uitgestoken om het spel op de wagen te krijgen en ze verdienen om die reden een serieuze respons. ■

Coby van der Linde is hoofd van het *Clingendael International Energy Programme*, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de *Algemene Energieraad*.